

Oslo kommune

Status 2012
Kunnskapsstatus om OXLO
Mangfold, ressurser og muligheter

Byrådsavdeling for
kultur og næring

Innhold

3	Innledning
4	Internasjonal benkmarking
6	Sosial mobilitet
9	Likestilling
10	Likeverd
14	Sivilsamfunn
19	Kilder

Byrådet vil i 2012 legge fram en bystyresak om OXLO (Oslo Xtra large). I saken inngår en kunnskapsstatus, hvor arbeidet med integrering og mangfold ses i lys av samfunnsutviklingen. Stikkord er sosial mobilitet og deltakelse i utdanning og arbeid, likestilling mellom menn og kvinner, innsats mot etnisk diskriminering, og samspillet mellom kommune og sivilsamfunn.

Oslo 19. april 2012

Tekst: Toralv Moe

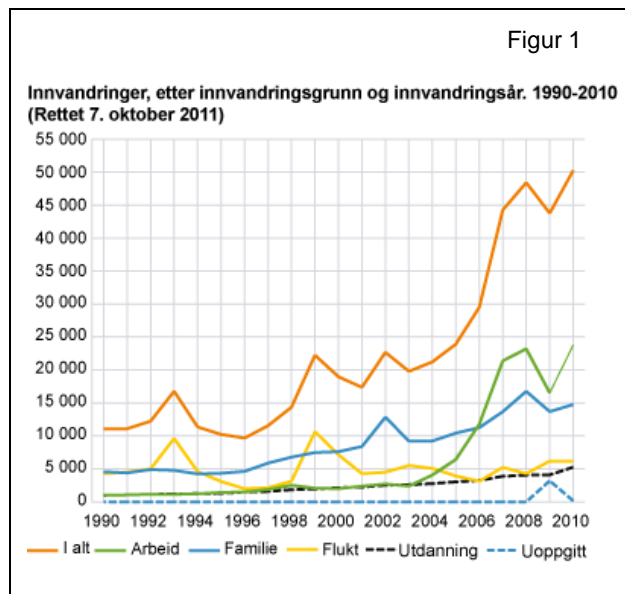
Foto: UiO MIFA

www.oslo.kommune.no - byrådsavdelingene
toralv.moe@byr.oslo.kommune.no

Oslo er en internasjonal og etnisk mangfoldig by hvor 27 % av innbyggerne har bakgrunn fra mer enn 150 land. 8 % har innvandret fra Europa. 54 % av minoritetsbefolkningen har norsk statsborgerskap. 75 % av minoritetselevne i Osloskolen er født i Norge. Halvparten av barn og ungdom i Oslo har minoritetsbakgrunn, gjennom egen innvandring eller foreldrenes innvandringshistorie.

Oslo er blant de raskest voksende byene i Europa. SSB forventer at innvandringen til Oslo og hovedstadsregionen vil være høy i kommende tiår (SSB 2012). Innvandring, innenlandsk tilflytting og høye fødselstall antas å gi Oslo en befolkning på 800 000 innbyggere i 2030. SSBs prognose er at halvparten av Oslo befolkningen vil ha minoritetsbakgrunn i 2040.

Innvandringen preges i økende grad av arbeidsinnvandring fra Europa – Polen og Baltikum, Sverige og Danmark, Hellas og Spania. Stadig flere innvandrer på grunn av utdanning, fra europeiske land, Kina, Russland og USA (figur 1).

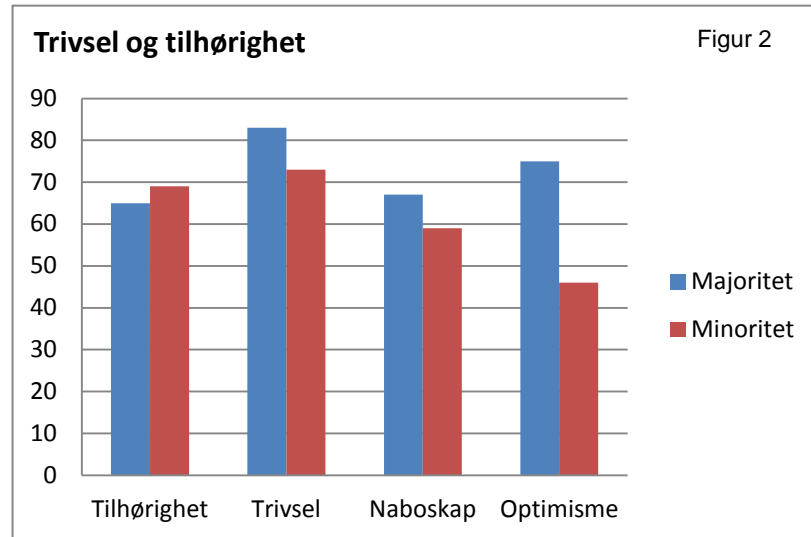
Status 2012 dokumenterer status og måloppnåelse for integrerings- og mangfoldspolitikken i Oslo. Gjennomgangen viser at Oslo, både som bysamfunn og som kommune, har kommet langt i arbeidet for mangfold og etnisk likestilling. Sysselsettingsnivået blant innvandrere er høyt i internasjonal målestokk. De fleste barnefamilier eier sin egen bolig. Utdanningsnivå og deltakelse i arbeidsliv blant unge voksne med minoritetsbakgrunn, innvandrernes barn født og oppvokst i Oslo, er lik majoriteten. Sentrale samfunnsaktører innen næringsliv, utdanning og sivilsamfunn har på eget initiativ satt mangfold på dagsorden.

Ungdom og unge voksne med minoritetsbakgrunn gjør det svært godt i Oslo, også sammenlignet med majoritetsbefolkningen. Generasjonen født og oppvokst i Oslo identifiserer seg med byen og føler seg norske. Unge voksne kommer styrket ut av skole og ungdomstid, og gjør bruk av mulighetene som Oslo tilbyr. Det er et resultat av innsatsen foreldrene gjør for at barna skal lykkes i det norske samfunnet. Dette er også et resultat av kommunens innsats og god integreringspolitikk.

Integrering av innvandrere byr også på utfordringer. Andelen innvandrerkvinner i arbeidslivet er for lav. Barn og ungdom som kommer til Oslo i skolealder, og voksne som bringer med seg kompetanse fra utlandet, får ofte et tøft møte med norsk utdanning og arbeidsliv. Barn og unge så vel som voksne opplever ofte diskriminering på grunn av sin hudfarge, etnisitet, språk eller religion – på skoler i Oslo, på arbeidsplasser, i boligmarkedet og i byens uteliv.

I Oslo regnes alle innvandrere med lovlig opphold som Osloborgere. Innbyggere med minoritetsbakgrunn som er født og oppvokst i byen, eller som har erhvervet seg norsk statsborgerskap, regnes av kommunen og dens virksomheter som norske. Minoritetsbefolkningen er svært heterogen – med bakgrunn fra mer enn 150 land, og bånd til urbane så vel som rurale tradisjoner i Europa, Asia, Afrika og Amerika. Minoritetsbefolkningens situasjon i Oslo varierer i tillegg mye, målt iht. botid og generasjon.

Minoritetene i Oslo generelt opplever større tilhørighet til byen enn majoritetsbefolkningen. (se figur 2). Kommunens publikumsundersøkelse fra 2010 viser at 69 % av osloborgere med minoritetsbakgrunn føler tilhørighet til Oslo og sitt nabolag, mot 65 % i den etnisk norske majoritetsbefolkning. For alle øker trivsel og tilhørighet med botid. De som har venner og bekjente, klassekamerater, naboer og arbeidskollegaer med ulik bakgrunn, er vanligvis mer tolerante enn andre (IMDI 2010). Ungdom i Oslo har ofte venner med ulik bakgrunn enn dem selv (NOVA 2007), og ser positivt på mangfoldet i skolen.

OXLO-politikken er forankret i bystyrets vedtak 20.06.2001 i sak 300/01 *Tiltaksplan mot nazisme, rasisme og intoleranse*, bystyrets vedtak 30.05.2001 i sak 219/01 *Handlingsplan for likebehandling og økt rekruttering av personer med innvanderbakgrunn til stillinger i Oslo kommune*, og bystyremedling 2/1996 *Integrering av flyktninger og innvandrere*. Strategier og tiltak er konkretiserte i byrådets vedtak 11.03.2004 i sak 1062/04 *Videreføring av OXLO-arbeidet i bydeler og virksomheter*.

Verdiplakaten *Oslo – en by for alle* uttrykker en politisk vilje til å arbeide for et inkluderende byfelleskap. OXLO står for Oslo Xtra Large, en romsligere by, mot rasisme og fordommer. De sentrale elementene i OXLO-arbeidet er

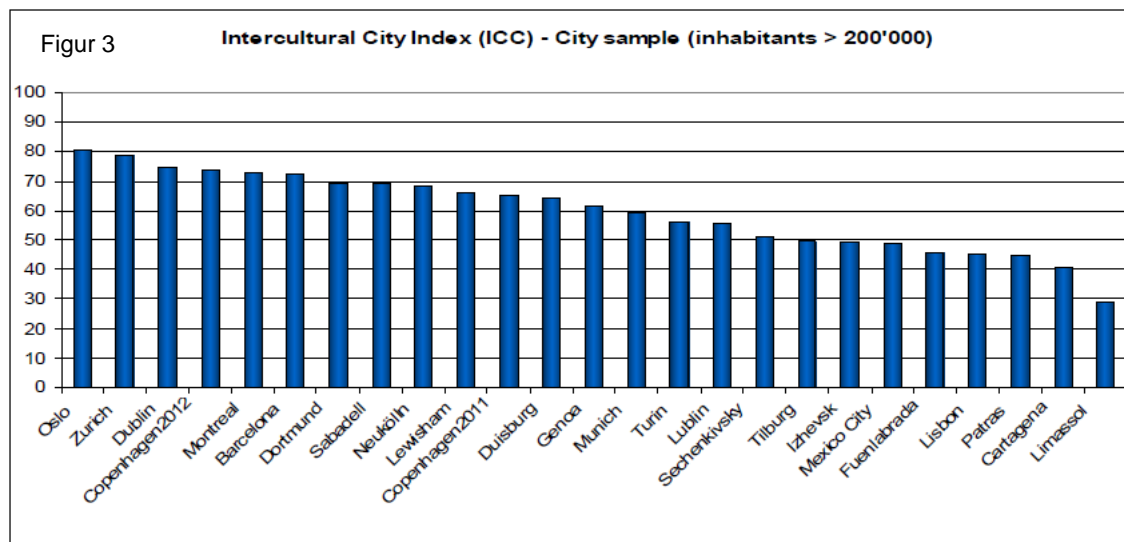
- kommunen skal samarbeid bredt med utdanningsinstitusjoner, næringliv, frivillige organisasjoner og andre aktører i sivilsamfunnet
- bydeler og skoler skal legge til rette for gode møteplasser
- tiltak som forebygger rasisme og diskriminering skal prioriteres i tildeling av tilskuddsmidler
- kommunale tjenester skal ta hensyn til minoritetenes behov og preferanser
- ansatte i kommunen skal gjenspeile byens befolkning
- innvandrersorganisasjoner skal tas med på råd
- bydeler og etater skal innarbeide mangfoldsperspektivet i virksomhetsplaner, organisasjonskultur og styringsdokumenter

Viktige føringer med betydning for integrerings- og mangfoldspolitikken er også lagt i bystyrets vedtak i sak 201/11 *Forsterket innsats på skoler med høy andel minoritetslever*, bystyremeldingen *Ung i Oslo* (2/2010), og bystyremeldingene om aktivisering (1/2007) og om sosiale boligvirkemidler (2/2008).

Internasjonal benchmarking

Oslo kommune sluttet i 2011 seg til det felleseuropeiske *Charteret for integrerende byer* tilknyttet Eurocities og EU, og har siden 2008 vært en deltaker i Europarådets Intercultural Cities nettverk. Oslo skårer høyt både i Eurocities MIXITIS indeks og i Europarådets ICC Index. Begge indekser måler europeiske storbyers arbeid med integrering og mangfold. I ICC-indexen får Oslo 80 av 100 poeng. Her er mangfoldsarbeidet i Oslo sammenlignet med byer som København, Barcelona og München (figur 3). MIXITIS-indeksen måler

hvordan europeiske storbyer følger opp charteret om integrerende byer. Her får Oslo kommune 43 av 54 poeng. I MIPEX-indeksen utarbeidet for EU av Migrant Policy Group, får Norge 63 poeng av 100, 16 poeng under Sverige og 13 poeng over Danmark.

Det norske arbeidsmarkedet – og da spesielt i Oslo – har flere fellestrekk med det engelske og canadiske, enn nordiske og europeiske. Undersøkelser viser at innvandrere lettere blir ansatt i stillinger som krever høy kompetanse i Norge enn i f.eks. USA (OECD 2008). Forskning ved UiO viser at unge voksne med minoritetsbakgrunn født og oppvokst i Oslo, får arbeid i tråd med utdanning i samme grad som majoriteten. Større norske selskaper som DNB og Telenor erfarer at unge nordmenn med flerkulturell bakgrunn, vinner i konkurransen om rekrutteringsstillinger og nye jobber. Vikarjobber i rekrutteringsfirmaer som Manpower og Adecco fungerer for mange som springbrett til jobber med høyere lønn og større krav til kvalifikasjoner (ISF 2009).

Internasjonale studier viser at norsk utdannings-, arbeidsmarkeds- og næringspolitikk siden 1960-tallet har åpnet muligheter for innvandrere til arbeid, inntekt og sosial mobilitet. Stikkord her er statlig støttet studiefinansiering, felles løp og sen nivådeling i grunnskole og videregående skole, et deregulert arbeidsmarked og fri adgang til bedriftsetablering. Norsk boligpolitikk med vekt på boligeie, boligsamvirke og husbankfinansiering har redusert negative effekter av boligsegregering i byer. Valgordningen som gir innvandrere stemmerett i lokale valg etter tre års lovlig opphold, stimulerer til samfunnsdeltakelse og tillit til demokratiske prosesser.

Oslo kjennetegnes både av sosial og geografisk mobilitet, og av mennesker som stadig går inn i nye roller på nye steder. Vel 80 000 mennesker flytter inn og ut av Oslo hvert år. Like mange flytter årlig internt i byen. Det tilsvarer et folketall som i Trondheim, Norges tredje største by. Oslo opplever en årlig tilvekst på mer enn 10 000, et antall som tilsvarer folketallet i en gjennomsnittlig norsk kommune. Få foreldre i Oslo bor i det området de selv vokste opp, og svært få bor i samme område som de arbeider. Nær halvparten av befolkningen i Oslo har flyttet dit de bor i løpet av de siste fem årene.

Ingen av Oslos vel hundre nabolag kan karakteriseres som gettoer eller parallelle samfunn. Ingen flerkulturelle nabolag har en høyere andel enn 20 % beboere med samme etniske bakgrunn. I det flerkulturelle Grønland finnes moskeer i samme nabolag som teatre og nattklubber, og områder med høye andeler nyankomne flyktinger nær bystrøk er populære blant homofile. Det er ingen generell tendens i Oslo til at minoritetsgrupper isolerer seg fra storsamfunnet, med eget språk, egne normer og religiøs praksis, forbundet med tradisjoner fra innvandreres opprinnelige hjemland.

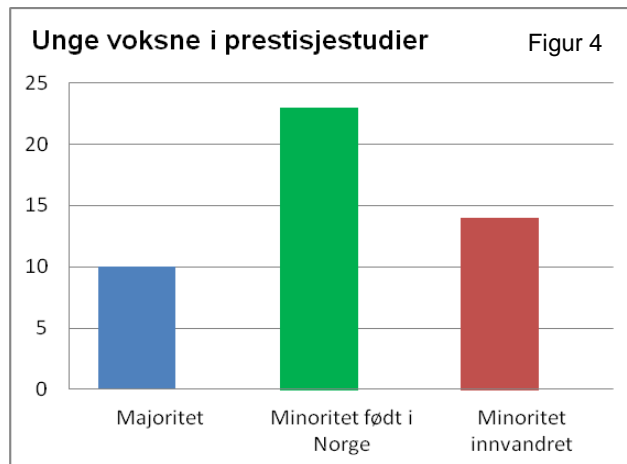
Sosial mobilitet

Sosial mobilitet handler om forandringer i individer og gruppers posisjon i samfunnet, over tid og over generasjoner. De viktigste virkemidlene til å fremme sosial mobilitet ligger i utdanningssektoren, ved å gjøre det mulig for barn å ta høyere utdanning og få bedre jobber og høyere inntekt enn sine foreldre.

Utdanning

Minoritetsungdommen er mer skolemotivert, og studerer mer, raskere og oftere realfag.

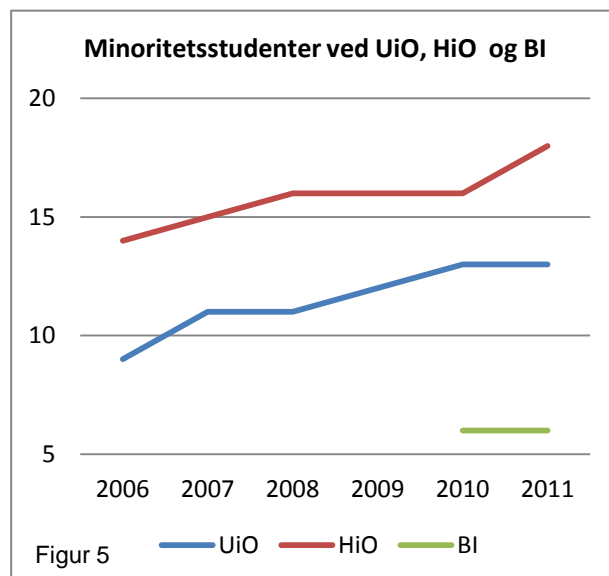
Både ungdom som har innvandret selv og barn av innvandrere er overrepresentert i prestisjestudier ved norske universiteter. De er mer ambisiøse enn etnisk norsk ungdom (KD / NIFU 2011). Mens 23 % av norskfødt ungdom med minoritetsbakgrunn startet masterstudier i medisin og jus, økonomi, naturvitenskap og teknologi, er det tilsvarende tallet for hhv. innvandret og etnisk norsk ungdom 14 % og 10 % (figur 4). Ifølge NHO er dette kompetanse næringslivet etterspør.

Forskere ved UiO finner at minoritetsforeldre er mest opptatt av skoleresultater, mens majoritetsforeldre særlig er opptatt av barnas oppvekstmiljø, og foreldres mulighet til å engasjere seg i barnas sosiale liv (UiO Culcom 2010). Minoritetsforeldre prioriterer barnas utdanning høyt, og *Elevundersøkelsen* fra 2010 viser at minoritets elever er mer skolemotiverte og investerer mer tid i skolearbeid enn majoritets elevene. Minoritetsforeldre omtales som "tigerforeldre" med et "innvandrerdriv" og et ønske om at barna skal få bedre jobber enn dem selv gjennom utdanning. Etnisk norske foreldre beskrives som "curlingforeldre" som involverer seg i barnas sosiale liv og knytter nettverk i nabolaget gjennom idrettslag og kulturelle aktiviteter. Felles for alle foreldre er at de møter forventninger til å være aktive deltakere i barnas hverdag, i skolen så vel som i fritiden, som er forskjellig fra det de selv opplevde som barn.

Universitetet har siden 2003 samarbeidet med Osloskolen om mentorordningen *Mangfold i fokus i akademia* (MiFA), der studenter kurser elever i videregående skole i å være forbilder for utdanning som informerer medelever om utdanningsvalg.

Andelen studenter blant norskfødt minoritetsungdom er 35 %, mens den er 30 % blant majoritetsungdom. I 2011 hadde 13 % av studentene ved UiO minoritetsbakgrunn. Høyest er andelen ved fakultetene for odontologi, medisin og realfag. Ved HiO var minoritetsandelen 18 %, ved Handelshøyskolen BI 6 %. Andelen er størst innen ingeniør og helsefagutdanninger (se figur 5).

Forskningsrapporter fra NIFU, NOVA og SØF bekrefter at Osloskolen løfter elever og kompenserer for foreldrenes bakgrunn. Minoritets elever med lavere resultater på barnetrinnet, har en bedre prestasjonsutvikling enn majoritets elever på ungdomstrinnet (NIFU 2011).

Elevenes prestasjoner i skoler med høy andel minoritets elever er gode sammenlignet med Norge for øvrig. 5 av 24 grunnskoler med to-tredjedels andel minoritets elever hadde i 2008 bedre resultater enn lands- og Oslogjennomsnittet på nasjonale prøver på 5. trinn. 3 av dem var bedre enn Oslosnittet i lesing, 5 i regning og 7 i engelsk. Noen av skolene med høyest andel minoritets elever er blant de beste skolene i Oslo, og skårer like høyt som skoler med få minoritets elever.

I tråd med saken *Forsterket innsats på skoler med høy andel minoritets elever* (bystyresak 201/11 av 15. juni 2011), iverksetter byrådet en rekke tiltak i Osloskolen.

Viktige tiltak er utvidet skoledag på utvalgte grunnskoler med ekstra undervisning i norsk og matematikk, kompetanseheving av lærere, bedre organisering av opplæring i alfabetiserings- eller mottaksgrupper for nyankomne elever, og styrking av skole/hjem samarbeidet.

85 % av alle barn i Oslo går i barnehage, 95 % av 3 til 5 åringene. I de seneste årene har barnehagebarn med minoritetsbakgrunn økt markant, i takt med iverksettelsen av tiltaket *Gratis kjernetid* i 6 bydeler med høy minoritetsandel. Språkstimulering står sentralt Oslo-standarden for innhold og kvalitet i Oslos barnehager, vedtatt av byrådet i 2011.

Syv skoler og barnehager i fire bydeler gjorde i 2007 og 2008 forsøk med bruk av verktøyet *Mangfoldsspeilet* (MiA 2008). Verktøyet hjalp rektorer og lærerstab til å identifisere satsingsområder i arbeidet med mangfold i skolen, som foreldresamarbeid og mottak av nyankomne elever, flerkulturell undervisning og tiltak mot mobbing.

Arbeid

Sysselsettingen er 71 % i hele Oslos befolkning, 61 % i minoritetsbefolkningen (SSB 2012). Forskjellen skyldes lavere sysselsetting blant kvinner i enkelte minoritetsgrupper. Arbeidsledigheten er 2 % i majoritets- og 6 % i minoritetsbefolkningen. Selvsysselsetting og eie av personlige foretak er mer vanlig i minoritetsbefolkningen.

SSB rapporter at innvandrere i jobb har bedre karrierutvikling enn etnisk norske med samme utdanning og jobberfaring (SSB 2010). Minoritets ungdom med høyere utdanning har like gode utsikter til å få jobb som majoritets ungdom.

Oslo kommune har som arbeidsgiver i en årrekke arbeidet aktivt og målrettet for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Bydeler, etater og tjenestesteder preges av et økende mangfold. Målet er at kommunens ansatte skal gjenspeile byens befolkning. Det skal være like muligheter for alle uavhengig av alder, kjønn og etnisk bakgrunn.

Handlingsplan for likebehandling og økt rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn fra 2001, ble evaluert av ECON i 2008. Planen virker bevisstgjørende på ledere med ansvar for rekruttering. Tiltak som virker er annonsering som oppfordrer til søknader fra personer med flerkulturell bakgrunn, og innkalling av minst én kvalifisert søker med slik bakgrunn til intervju. Kommunens Opplærings- og utviklingsfond har prioritert tiltak og prosjekter rettet mot likestilling, mangfold og likeverd.

Andelen ansatte med bakgrunn fra land utenfor Europa økte fra 11 % i 2001 til 19 % i 2010, i takt med endringer i befolkningen. Minoritetsansatte er imidlertid overrepresentert i stillinger med lave krav til kompetanse, og underrepresentert i lederstillinger og i

stillinger som lærere, ingeniører og innen kulturfeltet.

Næringssetaten gir veiledning og holder kurs om etablering av bedrifter i Oslo. En tredjedel av vel 10 000 nye foretak i 2010 ble startet av etablerere med minoritetsbakgrunn. Servicekontoret for næringslivet arrangerer kurs på språk som polsk, arabisk, somalisk, tyrkisk og engelsk. Ungt Entreprenørskap (UE) fremmer samarbeid mellom skole og næringsliv om entreprenørskap i skolen. UE har særlig gitt minoritets elever i Oslo tro på seg selv og mulighet til å vise kreativitet og skaperglede. Elever som har drevet ungdomsbedrift har 30 % høyere etableringsrate enn de øvrige elever (ØF 2008).

Kommunal og statlig innsats for å få arbeidsledige i jobb er samordnet i NAV, der kommunens sosialtjeneste samarbeider med den statlige delen av arbeids- og velferdstjenesten og den kommunale Voksenopplæringen.

Mellom 2000 og 3000 ungdom og unge voksne i Oslo står til en hver tid uten skoleplass eller jobb (Frischsenteret 2010, Vista Analyse 2010, SØF 2010). Antirasistisk senter står bak det mest effektive tiltaket rettet mot denne gruppen. *Jobb X* er et karrieresenter for ungdom hvor i overkant av 300 ungdommer årlig deltar på kurs og andre aktiviteter. Ca 70 % kommer ut i jobb. Ungdommen lærer å finne ledige jobber, skrive gode søknader og CVer og å bli trygg på intervju situasjonen. Deltakerne følges opp av mentorer fra næringsliv og sivilsamfunn, og kurses i rettigheter og plikter i arbeidslivet. *Jobb X* kurser også ansatte i NAV og bydelene om empowerment, mentoring og nettverksbygging.

Oslo kommune samarbeider med NHO om mentorprogrammet *Global Future*. Programmet øker bedriftenes tilgang på høyt kvalifisert arbeidskraft og mobiliserer høyt utdannede kvinner og menn med flerkulturell bakgrunn til å søke stillinger og styreverv som samvarer med utdanning og kvalifikasjoner.

Oslo kommune deltar i og støtter opp om nettverk i næringslivet for utveksling av erfaringer om rekruttering og likestillingstiltak. Dette er initiativ med basis i slike nettverk:

- Kåringen *Top 10* av suksessrike innvandrere i regi av Leadership Foundation
- Rekrutteringstiltaket *Teach First Norway* for lærere i Osloskolen i regi av Statoil
- Stiftelsen *Mangfold i Arbeidslivet* for rådgiving overfor flerkulturelle bedrifter
- Forumet *Diversity Charter* og nettverket *Nordisk forum for verdiskaping og innovasjon*

Diversity Charter er et forum og nettsted for bedrifter og virksomheter som arbeider med mangfold i arbeidslivet. Bak forumet står Leadership Foundation og Mangfold i Arbeidslivet, med faglig bistand fra Likestillingsombudet. Forumet deler beste praksis om rekrutteringsstrategier og mangfoldsledelse, og tilbyr kurs og veiledning.

Bolig

SSBs levekårsundersøkelser viser en markant oppgang i andelen i minoritetsbefolkningen som eier sin egen bolig, fra 54 % i 1996 til 63 % i 2006 (Fafø 2012, SSB 2008). I Oslo er det vanligligst å eie egen leilighet i borettslag. Andelen selveiere blant barnefamilier er over 70 %, like høy som i befolkningen som helhet. Andelen er høyest i etablerte minoritetsgrupper, og lavest blant nyankomne flyktninger. I enkelte minoritetsgrupper i Oslo – som blant norsk-pakistanere og norsk-tamiler – er selveierandelen nær 90 %.

Nabolag øst i Oslo hvor minoritetsbefolkningen er konsentrert, oppleves av de som bor der selv som gode områder å bo og vokse opp i. De økte minoritetsandelene i de ytre bydelene, har betydd en bedring av levekårene for familiene som har flyttet dit, fra leiegårder i sentrum til borettslagsleiligheter og selveide rekkehus i Groruddalen og Oslo sør (Fafø 2007).

Både ressurssterke majoritets- og minoritetsforeldre følger boligkarrierer og kjøper bolig av bedre kvalitet i områder hvor beboerne har høyere inntekt og utdanning. I Oslo er derfor segregering mest forbundet med ulik inntekt og kjøpekraft i boligmarkedet. Familier med økt kjøpekraft har en tendens til å flytte fra og unngå å flytte til områder med høy andel nyankomne innvandrere. Bytte av skole skjer imidlertid hovedsakelig mellom lokale skoler, og ofte til skoler som har relativt høy andel minoritets elever. Minoritetsforeldre søker om skolebytte i omtrent samme grad som majoritetsforeldre.

Kun 8 av Oslos vel 90 delbydeler eller nabolag skårer spesielt lavt på levekårsindekser for utdanning, sysselsetting, og velferdsavhengighet. Dette er nabolag der andelen nyankomne innvandrere og flyktninger er høy. Få som bor i slike områder blir imidlertid boende der lenge. De som får seg jobb eller starter utdanning flytter. Derfor fungerer disse delbydelene ofte som springbrett og mellomstasjon fra innvandring til integrering. Selv om menneskene som bor i disse områdene ofte lykkes, bevarer disse nabolagene preget av ressursfattigdom – områder der nyankomne flyktninger bor i starten av sine integreringskarrierer.

Velferdsetaten og sosialtjenestene i bydelen bistår vanskeligstilte familier og enkeltpersoner med å skaffe eller beholde en bolig. Kommunen tildeler startlån, boligstilskudd og bostøtte fra Husbanken. Kommunen er også den største utleier av boliger i Oslo. Minoritetsfamilier leier oftere bolig enn majoriteten, og leier oftere kommunal bolig. Kun 1 av 20 familier med minoritetsbakgrunn opplever en opphopning av boligproblemer, med trangboddhet, dårlig bomiljø og fattigdom.

Forskningen har påvist sammenheng mellom eie, boligstandard og bomiljø. I byutviklingsprogrammene for bydelene i Groruddalen og Oslo Sør-satsingen (Søndre Nordstrand) har kommunen i samarbeid med staten, OBOS og Husbanken iverksatt områdesatsinger i bomiljøer med opphopning av levekårsproblemer. Skoler, bibliotek og fritidsklubber styrkes som vertskapsarenaer og møteplasser, som ved Furuset Forum og *Alnaskolen* i bydel Alna, og Holmlia bibliotek og *Treffpunkt Holmlia* i bydel Søndre Nordstrand. Erfaringer, både i Oslo og internasjonalt, viser at det i fattige områder er behov for bistand til skoler, idrettslag, foreninger og borettslag som strever i rollen som nabolagets vertskap.

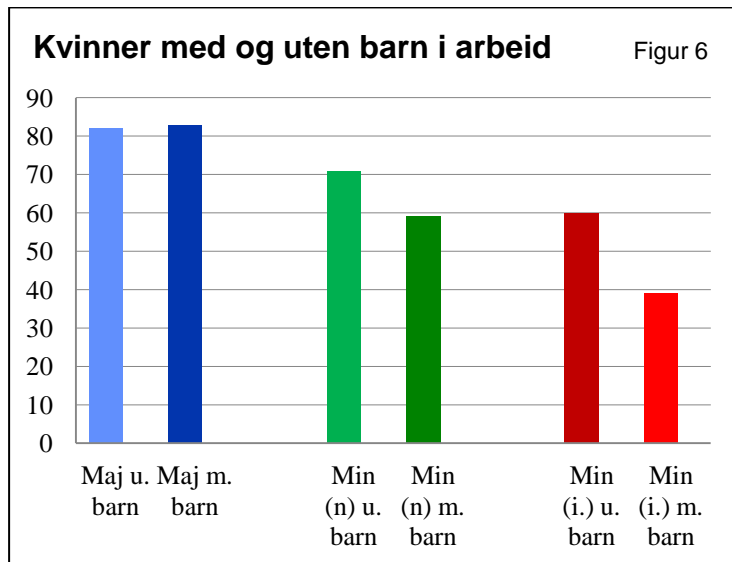
Sentralt i byutvikling står kommunens samarbeid med OBOS (Oslo Bolig- og Sparelag). Sammen med bydel Alna, borettslag og velforeninger i Groruddalen, står OBOS bak prosjektet *Bo sammen*. Prosjektet, som startet opp i 2008, består av et kursopplegg om godt naboskap for beboere med ulik etnisk og religiøs bakgrunn. Målet er å utvikle en varig modell for samarbeid mellom borettslag og bydeler.

Likestilling

Likestilling handler om like muligheter og rettigheter for kvinner som for menn. Likestilling fremmes gjennom satsing på utdanning blant jenter og unge voksne kvinner, fulgt av karrierer i arbeidslivet som samsvarer med utdanning.

Yrkesaktiviteten blant etnisk norske kvinner er svært høy, og 4 av 5 forsetter i arbeid etter å ha fått barn (se figur 6). Minoritetskvinner med bakgrunn fra land hvor et tradisjonelt kjønnsrollemønster står sterkt, har markant lavere yrkesdeltakelse. Mens forskjellen i yrkesdeltakelse mellom menn og kvinner blant innvandrere generelt er 10 %, er den 30 % mellom menn og kvinner innvandret fra Pakistan.

Rapportene *Familiepraksis og likestilling* (Fafo 2009) og *Familieinnvandring og ekteskapsmønster* (SSB 2010) konkluderer med at familie- og kjønnsrollemønstre i

minoritetsbefolkningen er i endring. Inntekt, utdanning og familiemønster blir mer lik den etnisk norske majoriteten over tid og mellom generasjoner. Unge kvinner med minoritetsbakgrunn tar utdanning og deltar i arbeidslivet i langt større grad enn sine mødre, og de gifter seg og får barn senere. Ekteskapsinnvandring blir stadig mindre vanlig.

Sosial kontroll kjennes i dagligspråket som god moral, skikk og bruk og politisk

korrekthet. I noen minoritetsmiljøer tar sosial kontroll form av regler som begrenser barn og ungdoms sosiale omgang, og kleskoder som usynliggjør kvinner. Sosial kontroll framstår da som intoleranse og autoritær kontroll som tvinger barn og ungdom til å lyde foreldre og kvinner til å underordne seg menn. Sosiologiske og antropologiske forskning bekrefter at sosial kontroll er vanlig i minoritetsmiljøer i Oslo, og at særlig kvinner og unge jenter er utsatt for sladder, ryktespredning og uformelle former for moralpoliti.

Norsk lov forbyr bruk av tvang for å presse noen til å inngå ekteskap. IMDi rapporter at det i perioden 2008 – 2010 ble registrert ca 1000 saker hvor minoritetsungdom fikk bistand i konflikt med foreldre ift situasjoner med autoritær oppdragelse, kontroll og familievold, hvorav ca en tredjedel omhandler inngått tvangsekteskap (ISF 2010).

Forskning viser at kvinnelig omskjæring er et alvorlig, men marginalt problem i Norge. (UiO 2008, HiOA 2012, NKVTS 2011). I 2008 ble det i en kartlegging funnet 15 tilfeller i gruppe på om lag 4000 jenter med bakgrunn fra land der praksisen er vanlig. Praksisen opprettholdes ikke blant norske innvandrerkvinner, og er forbudt iht. norsk lov.

Flere minoritetsorganisasjoner arbeider for likestilling, bl.a. MiRA ressurscenter for innvandrerkvinner, Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF), Internasjonal Helse- og sosialgruppe (IHSG) og nettverkene LIM (Likestilling, integrering, mangfold) og LIN (Likestilling, inkludering, nettverk). Studentorganisasjoner som Somalisk studentforening, har også fokus på likestilling.

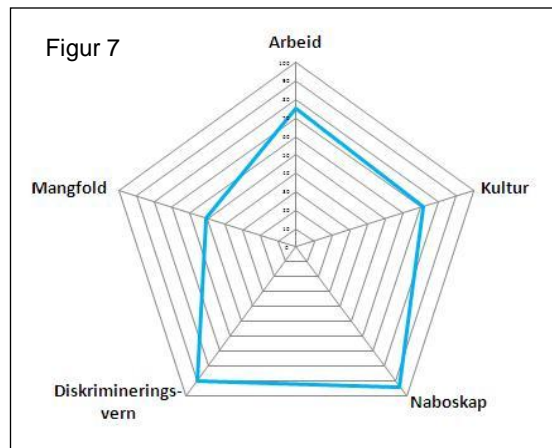
I bydelene gjøres det en betydelig innsats for å fremme likestilling mellom menn og kvinner ved helsestasjoner, ved familievernkontorer, og gjennom foreldreveiledningsprogrammer som *ICDP* og *Home-Start*. I bydel gamle Oslo er det høstet positive erfaringer i prosjektet *Somaliske linkarbeidere* med å involvere somaliske organisasjoner og ressurser i arbeidet med helse, kosthold og barneoppdragelse.

Likeverd

Likeverd og etnisk likestilling handler om at alle skal ha like muligheter, retter og plikter. Rasisme og diskriminering er ifølge FNs definisjon forskjellsbehandling og ekskludering på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal eller etnisk opprinnelse. Kategoriseringen referer vanligvis til kulturell og religiøs bakgrunn, og mer sjelden til rase og arv som biologiske begrep.

Diskriminering rammer særlig mennesker som har innvandret selv og tilhører en synlig (eller hørbar) etnisk eller religiøs minoritet. 1 av 2 innvandrere i Norge har opplevd diskriminering i arbeidslivet, i utdanning, på boligmarkedet eller på utesteder (SSB 2009).

I Oslo er det stor oppslutning i befolkningen om at alle skal behandles likt uavhengig av bakgrunn, og at vernet mot diskriminering skal hjemles i lov. SSBs holdningsundersøkelse fra 2011 (figur 7) viser at tre av fire nordmenn mener at innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv, og at arbeidsinnvandring bidrar positivt til norsk økonomi. Folk flest synes også at minoritetene beriker kulturlivet, og oppfatter flerkulturelle naboskap positivt. Samtidig er 1 av 2 skeptisk til mangfold i verdi- og trosspørsmål. Mange har en negativ oppfatning av muslimer og islam, knyttet til spørsmål om likestilling og aksept av homofili.

Elevundersøkelsen i Oslo viser at 7 % av elevene har vært utsatt for diskriminering pga etnisk eller nasjonal bakgrunn, 6 % pga religion eller livssyn, og 5 % pga seksuell orientering. 13 % av foreldrene i Osloskolen sier at barna deres blir utsatt for mobbing, vold og rasisme. Foreldre med bakgrunn fra Midt Østen og Afrika rapporterer om mest diskriminering. Perducos undersøkelse fra 2011 om rasisme og antisemittisme viser at 15 % av ungdomsskoleelevene i Osloskolen har blitt utsatt for uønskede hendelser pga. sin nasjonale bakgrunn og 9 % pga. sin religion. Minoritets elever er mest utsatt. 33 % av elevene med jødisk bakgrunn har opplevd uønskede hendelser, 5 % av elever med muslimsk bakgrunn, 2 % av elever med kristen bakgrunn.

Skoler med tydelig ledelse og klare regler for hvordan elever og lærere skal oppføre seg, oppnår godt læringsmiljø, lærelystne elever og lite mobbing og rasisme (NIFU 2010). Skolemiljøet påvirker elevenes skoleresultater. Forskingen bekrefter at opplæringen må kobles til en klar formidling av skolens verdier, for å forbygge rasisme og diskriminering (KD 2011 *Det kan skje igjen*, Perduco 2011, OMOD 2010). Undervisningen om samfunn, historie og religion må derfor være personlig relevant for den enkelte elev, i relasjon til lærer og rektor, og i relasjoner til medelever. På den måten vil formidling av kunnskap stimule til toleranse og respekt for menneskerettigheter.

I Osloskolen er det iverksatt en rekke tiltak for å styrke beredskap mot rasisme og mobbing. Alle elever på ungdomstrinnet besøker *Holocaustsenteret*, og mange skoleklasser har besøkt Interkulturelt Museum og utstillingen *Våre hellige rom*. Osloskolen har styrket samarbeidet med Deichmanske bibliotek om formidling av kunnskap om historie, samfunn, filosofi og religion. Jødisk museum og Det mosaiske trossamfunn er sentrale partnere i innsatsen mot antisemittisme. Programmene mot mobbing – *Olweus*, *ConnectOSLO / Respekt*, *PALS* og *SkolemeglingOSLO* – benyttes ved til sammen 123 skoler. Hver høst arrangerer alle skolene *Dignity Day*, inspirert av Kronprins Haakon Magnus' nasjonale kampanje for respekt og verdighet.

26 % av arbeidstakere med minoritetsbakgrunn er overkvalifisert i jobben sin, sammenlignet med 11 % av etnisk norske arbeidstakere. Rapporten *Diskrimineringens omfang og årsaker* fra (ISF 2012) viser at et utenlandsk navn reduserer sannsynligheten for å bli innkalt til intervju med 30 %. Forskjellsbehandling er imidlertid mindre utbredt i offentlig sektor, der utenlandsk bakgrunn reduserer sjansen til å få en jobb med 10 %.

Antirasistisk senter og Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) gir råd og veiledning til mennesker som opplever diskriminering, og mottar statlig og kommunal støtte for å følge opp klager på diskriminering overfor Likestillings- og diskrimineringsombudet.

20 % av leietakere og boligkjøpere med minoritetsbakgrunn har opplevd diskriminering på boligmarkedet (SSB 2009). Andelen er høyere blant flyktninger, blant muslimer og blant boligsøkere med lav inntekt. Flest opplever diskriminering på det private leiemarkedet.

Blant unge voksne menn sier 20 % at de har opplevd at de har blitt nektet adgang til et utested pga. sin minoritetsbakgrunn. Kontroller gjennomført i 2010 avslørte diskriminerende forskjellsbehandling ved 5 av 128 utesteder. Næringsetaten har skjerpet kontrolleren med skjenkesteder og oppfølgingen av serveringslovens bestemmelser om utestedsdiskriminering.

Kommunens mangfoldsarbeid omfatter også seksuelle minoriteter (LHBT). Intoleranse overfor homofile, lesbiske og transpersoner finnes i majoritetsbefolkningen så vel som i minoritetsmiljøer. Forekomsten av psykiske problemer, ensomhet og selvmordsforsøk er hyppigere blant LHBT-ungdom enn heterofil ungdom, uavhengig av etnisk eller religiøs bakgrunn. Fordømmelse av LHBT i konservative religiøse miljøer kan føre til ekskludering fra trossamfunn, lokalsamfunn og familie. Samtidig møtes homofile med muslimsk bakgrunn med skepsis i etnisk norske miljøer (HiO 2010).

Byrådet sluttførte i 2009 den treårige *Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile og bifile*. Planen hadde et fokus på homofile, lesbiske og bifile i sårbare faser i livet – i ungdomsfasen og som eldre med pleie og omsorgsbehov, samt homofile, lesbiske og bifile med minoritetsbakgrunn. Oslo kommune gir økonomisk støtte til LLH og *Skeiv Verden*. Skeiv Verden er et samlingssted for homofile og lesbiske med minoritetsbakgrunn. Å ha en annen seksuell legning og samtidig tilhøre en etnisk eller religiøs minoritet kan være ekstra utfordrende. Både LLH og Skeiv Verden er aktive i OXLO-kampanjen, med mål om å få et bedre diskrimineringsvern for alle minoriteter.

Oslo Xtra Large

OXLO-arbeidet i Oslo kommune er konkretisert i en medie- og informasjonsstrategi, en strategi for et mangfoldig kommunalt tjenestetilbud og en plan for beredskap mot nazisme og rasisme. Tjenestetilbudet til Oslos befolkning skal være fleksibelt og inkluderende, og ta hensyn til minoritetsgruppens behov og preferanser.

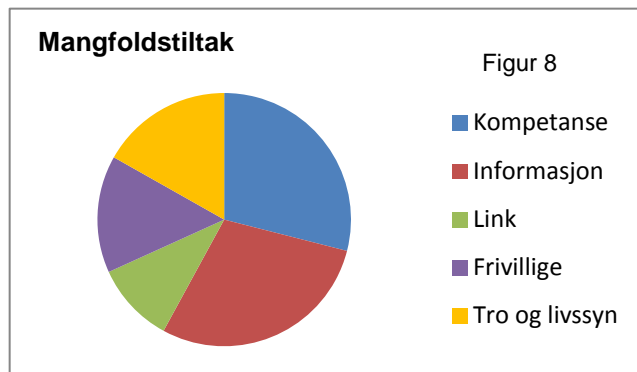
Enhet for mangfold og integrering (EMI) koordinerer aktivitetene i OXLO. Beste praksis fra kommunale virksomheter, bedrifter, media og frivillige organisasjoner formidles gjennom seminarprogrammene *Kontaktforum* og *Kveldsforum*, og enhetens OXLO-sider på internett. EMI arrangerer en årlig OXLO-konferanse og deler ut en OXLO-pris. Blant mottagerne av OXLO-prisen er Nordic Black Theatre, *Vålerenga mot rasisme* og bydel Alna. Organisasjoner og kommunale tjenestesteder som utmerket seg i arbeidet med barn og unge, ble i perioden 2004-07 kåret til OXLO-ambassadører. OXLO-kampanjens plakater er et vanlig innslag på bydelsdager og andre kultur- og idrettsarrangementer.

Kampanjen *Born and raised in Oslo* synliggjør flerkulturelle ungdomsmiljøer i skoler, fritidsklubber og idrettslag, bibliotek og fritidsklubber. Fra 2012 gis det tilskudd til skoleaviser, kulturaktiviteter, og undervisningsopplegg i norsk, historie og RLE.

OXLO og verdiplakaten *Oslo – en by for alle* er kjent blant kommunale ledere og aktører i det sivile samfunn. OXLO som en standard for etnisk likestilling er lite kjent, spesielt

mht. et likeverdig tjenestetilbud. Det er et generelt behov for opplæring og kompetansespredning om standarder, rutiner og metoder for mangfoldsarbeid.

Tilrettelegging av tjenestetilbud i bydeler og etater

Kommunale virksomheter skal gjenspeile og anerkjenne det kulturelle og språklige mangfoldet i befolkningen. Alle virksomheter i Oslo kommune skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme etnisk likestilling og hindre diskriminering. Vanlige tiltak er brukerundersøkelser, samarbeid med frivillige og konsultasjon med innvandrersammenslutninger (figur 8).

Skoler og bydeler oversetter

informasjon og er sensitive mht tro- og livssyn, og gjør bruk av linkarbeidere, minoritetsrådgivere og frivillige organisasjoner i kontakt med foreldre og brukere. Mange virksomheter holder kurs for ansatte i flerkulturell kompetanse og deler erfaringer om beste praksis.

Oslo kommune er forpliktet til å arbeide for lik representasjon av minoriteter i fora og utvalg som organiserer interessene til brukere av kommunale tjenester. Brukermedvirkning er lovfestet innenfor utdanning og helse- og velferdssektoren. Publikumsundersøkelsen fra 2010 viser at brukere med minoritetsbakgrunn opplever at kommunen og bydelene i stor grad legger til rette for at de skal bli hørt i saker som angår dem, og for at de kan påvirke innholdet i kommunens tjenestetilbud.

Rapporten *Likeverdige tjenester* kartlegger hvilke utfordringer norske storbyer opplever ved et stort etnisk mangfold blant brukerne av kommunale tjenester, og hvilke erfaringer kommunale tjenestesteder har høstet med de løsningene som er valgt (Fafo 2012). Rapporten slår fast at etnisk mangfold i seg selv ikke nødvendigvis medfører utfordrende og kostbare tilpasninger av tjenestetilbudet. Ansatte i tjenester som er pålagt sentrale integreringsoppgaver – som norskopplæring i barnehage og kvalifisering for arbeid i NAV og sosialtjenesten – melder imidlertid om en krevende hverdag.

Bydel Alna vedtok i 2009 planen *Mangfold, muligheter og glede*. Planen er fulgt opp i prosjektet *Mangfold er hverdagen*, med konkrete tips og eksempler på beste praksis om hva mangfold betyr for bydelen som arbeidsgiver, tjenesteyter og tilrettelegger for lokalsamfunn og frivillighet. Mangfoldsutvalget i Søndre Nordstrand ble opprettet i 2009 som del av Oslo Sør satsingen. Utvalget arbeider med å styrke minoritetsbefolkningens muligheter til medbestemmelse, og deltakelse i nærmiljøet.

SALTO er samarbeidsmodellen mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt – *Sammen lager vi et trygt Oslo*. Salto-koordinatorene i bydelene samordner innsats fra ungdomsarbeidere, barnevern og skole, og trekker ungdommen selv, foreldre og frivillige organisasjoner aktivt inn i forbygging av barne- og ungdomskriminalitet. Saltonettverket fungerer som beredskap mot konflikter og vold, også hendelser med islett av rasisme og etniske motsetninger.

Anskaffelser

Oslo kommunes konsernovergrepene strategi for anskaffelser (byrådssak 1023/10 av 11. mars 2010) omhandler bl.a. kommunens samfunnsansvar, med henvisning til prinsippene i Earth Charter og FNs *Global Compact*. Brukere av kommunale tjenester skal ha samme

diskrimineringsvern, uavhengig av om tjenesten leveres av kommunen selv, eller om den er konkurranseutsatt. Det innebærer at bedrifter som leverer tjenester på vegne av kommunen, er pålagt å sikre lik tilgang til offentlige tjenester og hindre diskriminering, slik dette er beskrevet i Diskrimineringsloven.

Kommunens erfaring med ikke-kommunale tjenesteleverandører på integrerings- og mangfoldsfeltet, knytter seg først og fremst til ideelle organisasjoner som Oslo Røde Kors og Kirkens Bymisjon. Kommunen gir tilskudd til Oslo Røde Kors til tiltak som ressursentrene for ungdom, Flyktningguiden og Prosjekt Gatemebling.

Sivilsamfunn

Minoritetenes samfunnsdeltakelse styrkes av åpenhet og demokrati i det sivile samfunn. Demokrati i en flerkulturell by handler om stemmerett, representasjon og konsultasjonsordninger, og om mediemakt - muligheten til å virke inn på hvordan innvandrere og minoriteter presenteres i media. Mange samfunnsaktører er opptatt av inkludering, og har på eget initiativ laget og iverksatt egne planer og tiltak for integrering.

En studie gjennomført av sveitsiske Bakbasel (2011), viser at Oslo og andre byer som skårer høyt for god mangfoldspolitikk (ICC index), også skårer høyt mht økonomisk suksess, tillit i befolkningen og demokrati. Også norsk forskning (ISF, Fafo, UiO) viser at tilliten mellom minoritet og majoritet øker, ved økt samhandling og deltakelse i frivillige organisasjoner.

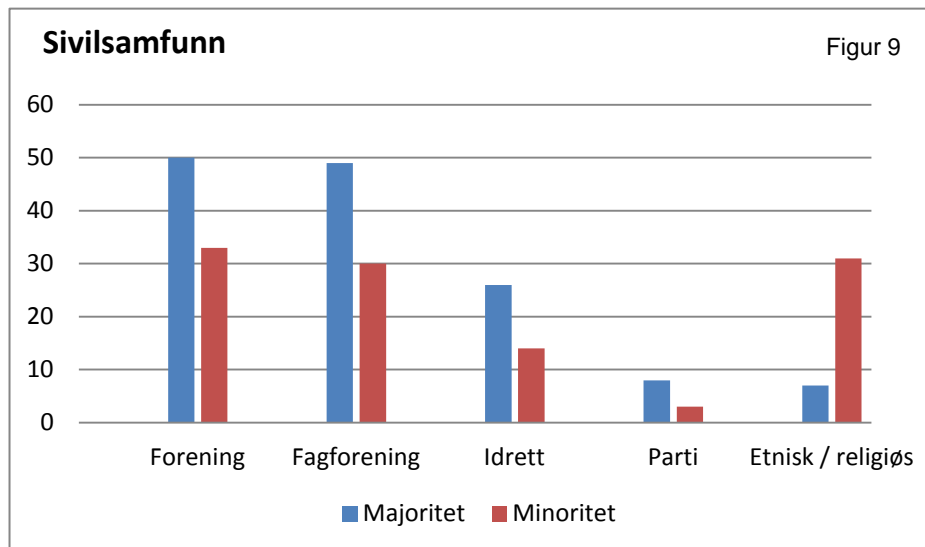
Oslo kommune støtter opp om innsatsen for at minoritetene skal ha en synlig plass i det sivile samfunn. Kommunen samarbeider med frivillige organisasjoner for å styrke organisasjonskunnskapen i minoritetsbefolkningen, og økt kjennskap til demokrati og likestilling, regler og sedvane i den norske frivilligheten. Viktige fora for dette er

- Frivillighet Norge og *Inkluderingsprosjektet* om større etnisk mangfold i foreningslivet
- Oslo idrettskrets med *Klubbtiltak storby* og Norges Fotballforbund med *Fotball og frivillighet*
- Barne og ungdområdet i Oslo (BURO) med satsingen *Inkludert*
- Rådet for innvandrersamfunn i Oslo (RiO) med vel 300 registrerte innvandrersamfunn
- LLH og Skeiv Verden

Deltakelse og ansvar i det sivile samfunnet åpner for at minoritetene i Oslo får tre fram som vertskap i sine nærmiljø, som *Tamilsk ressurs og veiledningssenter* på Rommen og *Akademi Utdanningssenter og Oslo Kultur- og utdanningsforening* på Lindeberg. Nye fora som *Litteraturhuset* og minoritetsavisa *Utrop* er blitt viktige katalysatorer for dialog om toleranse og mangfold også innad i minoritetsmiljøer.

Byrådet fremmet i 2009 en ny forskrift for *Oslo kommunes tilskudd til integrerings- og mangfoldstiltak* (byrådssak 162/09, bystyresak 265/09). Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at Oslo skal være en åpen og inkluderende hovedstad med rom for mangfold og livsutfoldelse. EMI forvalter kommunale og statlige støtteordninger for innvandrersamfunn, og tilbyr kurs og opplæring i drift av organisasjoner. Kommunen gir også tilskudd til arbeid med helse- og sosialspørsmål, og til kunstnere og kulturaktører som bidrar til et mangfold av ulike kulturtilbud og kunstneriske uttrykk.

Minoritetenes deltakelse i sivilsamfunnet er kartlagt av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (ISF 2011). I minoritetsbefolkningen deltar jevnlig én av tre i frivillig arbeid, sammenlignet med én av to i majoritetsbefolkningen (figur 9). I det frivillige arbeidet er medlemmer med minoritetsbakgrunn mer opptatt av arbeid, velferd,

politikk og religion, enn kultur og fritid. Blant norsk-tamiler ligger deltakelsen i fagforeninger like høyt som i majoritetsbefolkningen, blant norsk-somalier ligger deltakelsen i politiske partier tilsvarende høyt. Innvandrerefungerer som brobyggere, informasjonskanaler og springbrett for deltakelse i majoritetssamfunnet. Over tid har innvandrereorganisasjonene i Oslo endret seg fra å løse velferds- og informasjonsbehov til å bli interesseorganisasjoner engasjert i utdanning og oppvekstvilkår for barn og ungdom.

Osloborgere med minoritetsbakgrunn utgjør vel 25 % av de stemmeberettigede ved kommunevalg (SSB 2012). Omtrent halvparten bruker stemmeretten. Valgdeltakelse er lav blant nye arbeidsinnvandrere fra land øst i Europa. Samtidig er deltakelse i politiske partier og representasjonen i bystyret høy. 27 % av representantene i bystyret valgt i 2011 har minoritetsbakgrunn. *Rådet for innvandrereorganisasjoner* er et kommunalt, tverrsektorielt organ for brukermedvirkning. RiO har på 2000-tallet gjort en stor innsats for å øke deltakelsen i kommune- og stortingsvalg, gjennom tiltaket *Valgbussen*.

Media skal iht. *Vær varsom plakaten* vise respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, rase, nasjonalitet og livssyn. I rapporten *Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv* (IMDi 2009), sies det at norske mediers dekning av saker om innvandring og integrering er polarisert og problemfokuset. Mange minoritetsgrupper og nabolag øst i Oslo føler seg ofte misrepresentert i media. SSB og IMDI registrerer at det er store sprik mellom hva personer med minoritetsbakgrunn faktisk står for, og hva majoritetsbefolkningen generelt tror at de mener (SSB 2011).

IMDI rapporter også at det er en positiv utvikling i norske medier, forsterket av mediens egen gjennomgang av praksis etter terrorangrepet 22. juli 2011. Det gjelder spesielt mediens ytringsansvar for debatter på internett. Politikere, samfunnsaktører og organisasjoner med bånd til minoritetsbefolkningen deltar i økende grad i den offentlige debatt. Dette åpner ifølge journalister og redaktører i norske medier, for en mer nyansert framstilling av integrerings- og innvandrings spørsmål. Interkulturelle relasjoner er et satsningsområde i journalistutdanningen, bl.a. ved Høyskolen i Oslo og Akershus.

Kunnskap Oslo

I Kunnskap Oslo deltar Oslo kommune, Universitetet i Oslo, Høyskolen i Oslo og Akershus, Handelshøyskolen BI, NHO og LO og et tyvetalls institutt og forskningssentra basert i Oslo. Alliansen arbeider for bedre utnyttelse av potensialet i det etniske mangfoldet. Universitetet og høyskolene er opptatt av å framskaffe forskning som basis for en kunnskapsbasert integreringspolitikk, og å tilby studier som kvalifiserer til yrkesliv i et

flerkulturelt og internasjonalt samfunn.

Ved UiO er det registrert over 2000 publikasjoner om det flerkulturelle og flerreligiøse Oslo. Universitet og høyskoler utvikler ny kunnskap om det flerkulturelle samfunnet, bl.a gjennom:

- Programmet *Kulturell kompleksitet i det nye Norge* (UiO Culcom 2004-10), og *Alnaprosjektet* (UiO fra 2010)
- Satsingen *Interkult* ved HiOA (2008-11) med tilrettelegging av studier og karriereveiledning, og utvikling av flerkulturelle perspektiv i forskning og utdanning
- *Demokrati og beredskap* ved UiO og *Storbyprogrammet* ved HiAO
- Masterstudiet *Managing Workplace Diversity* ved Handelshøyskolen BI
- Wergelandssenterets program for utdanning om mangfold og menneskerettigheter
- Program om *Velferd, arbeid og migrasjon* i regi av Forskningsrådet

Kulturliv

Oslo er hjemsted for flertallet av norske kunst- og kulturaktører som har spesialisert seg på formidling av flerkulturelle uttrykksformer. Undersøkelsen *Kulturkartlegging* (MiA 2010) viser at fire av fem kulturaktører i Oslo tar i bruk referanser til musikk, dans litteratur utenfor en nordisk og vestlig kulturkrets. Aktører som *Nordic Black Theatre*, kulturmønstringene *Du store verden*, og *African History Week*, musikkscenene *Cosmopolite* og *Blå, Mela-festivalen* (Horisont) og *Oslo World Music Festival*, samt filmfestivalene *Film fra sør* og *Bollywood*, har alle i en årrekke vært banebrytende i flerkulturell kulturformidling i Norge. *Oslo Nye Teater* er en pioner i rekrutteringen av flerkulturelle skuespillere.

Kultursentra for unge voksne som *X-ray* i bydel Grünerløkka, har det siste tiåret stått fram som talentfabrikker for unge utøvere med en flerkulturell bakgrunn. Denne framveksten av en ny og yngre generasjon kulturarbeiderne, som har utmerket seg innen musikk, dans og teater, representerer mer en ny mangfoldig urban populærkultur, enn kulturuttrykk assosiert med innvandreneres hjemland. *Almedie* og Trosterud ungdomsklubb i bydel Alna, kultursenteret *Nysirkus* i bydel Bjerke og *Ungdomsfabrikken* på Holmlia i bydel Søndre Nordstrand, er del av den samme trenden.

Samarbeidsrelasjoner mellom etablerte kulturarenaer og kulturutøvere med flerkulturell bakgrunn, er kilde til kunnskap og nytenking. Eksempler på slikt samarbeid er det kunstnerisk og praktisk samarbeidet mellom kultursenteret *X-Ray*, Oslo Filharmonien og den Norske Operaen.

Kulturetaten har utarbeidet en plan for tilrettelegging av kulturtilbud til en etnisk mangfoldig befolkning, og innarbeidet målsettingen om inkludering i eksisterende planer. Utsmykking av kommunale bygg og byrom skal reflektere mangfoldet i befolkningen, og invitere til samhandling på tvers av språklige og kulturelle skillelinjer. Det gjelder spesielt skoler, barnehager, fritidsklubber og bibliotek — bygninger brukt av barn og ungdom. Gode eksempler på slik bruk av kunst er klatreveggen av bokstaver på Gamlebyen skole, og bruk av fotografier fra skolehverdagen som dekorasjon på Lakkegata skole. Verdensparken i bydel Alna er et eksempel på nye inkluderende byrom.

Bibliotek og museum

Deichmanske bibliotek er en flerkulturell møteplass og utmerker seg som særlig aktiv i tilretteleggingen av et inkluderende kulturtilbud. Biblioteket formidler og populariserer kunnskap om litteratur, billedkunst, musikk og kulturhistorie med referanser utenfor Europa og Vesten.

Minoritetsbefolkningen i Oslo oppsøker bibliotekene i større grad enn majoriteten.

Biblioteket samarbeider jevnlig med kulturaktører med minoritetsbakgrunn, og arrangerer kulturuker, poesikvelder, bokkaféer og foredrag, filmvisninger, konserter og utstillinger. *Det flerspråklige bibliotek* (DFB) er et kompetansesenter for bibliotektilbud til språklige minoriteter. DFB står bak nettstedet *Bazar*, veileder andre bibliotek og låner ut og formidler bøker og media på 38 språk.

Oslo museum og Interkulturelt museum (IKM) er også viktige møteplasser for formidling av kulturelt mangfold. IKMs utstilling *Våre hellige rom* er laget i samarbeid med menigheter knyttet til kristendom, islam, jødedom, hinduisme, sikhisme og buddhisme, og synliggjør det religiøse mangfoldet i dagens Oslo. Programmet *Den kulturelle skolesekken* åpner slike tilbud for elever i Osloskolen.

Idrett

Oslo idrettskrets har som hovedprioritet å skape en åpen og inkluderende idrett. Minoritetsbefolkningen skal med, både som aktive og som frivillig ressurs. Idretten i Oslo rekrutterer bredt blant barn og unge, også blant minoritetsungdom. Satsingen *Klubbtiltak storby* stimulerer til aktivitet for barn og ungdom med minoritetsbakgrunn, og støtter opp om økt deltakelse og engasjement av foreldre. Idrettslaget Furuset har gjennom *Alnaskolen* og lederopplæring og frivillighetsskole for ungdom, utviklet en ny måte for å få med minoritetsbefolkningen i driften av idrettslag.

Med programmer som *Fair play* og *Fargerik fotball* har Norges fotballforbund og Oslo Fotballkrets satt standard for arbeidet med mangfold og toleranse innen idretten. I rapporten *Fotball og frivillighet* har NFF systematisert erfaringene med å rekruttere og inkludere barn og unge med minoritetsbakgrunn, og med å få minoritetsforeldre med i fritidsaktiviteter. Eliteserierklubben Vålerenga har gjort *Vålerenga mot rasisme* til sin fremste merkevare. *Klanen* er med sin inkluderende holdning til innflyttere til hovedstaden generelt, blitt et identitetsmerke for både byen og fotballaget.

Mangfoldsperspektivet i idretten var sentrale element i både arbeidet med søknadene om Oslo som vertskap for Vinter OL og EM i fotball, og i gjennomføringen av Ski VM i Oslo i 2011.

Trosliv

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn arbeider for å fremme likestilling og gjensidig forståelse og respekt mellom tros- og livssynssamfunn. Blant medlemmene er Kirken, Oslo Katolske Bispedømme, Islamsk Råd, Det Mosaiske Trossamfund og Humanetisk Forbund. Norges kristne råd står bak *Flerkulturelt kirkelig nettverk* som arbeider med å styrke frikirker og kristne migrasjonsmenigheters engasjement for integrering. Oslo katolske bispedømme og bistandsorganisasjonen Caritas er en aktiv bidragsyter til integrering. Ni av ti katolikker i Oslo er innvandrere, mange er arbeidsmigranter fra Polen, Spania og Filippinene. *Nasjonalsjelesorgen* – sjelesorgen for innvandrere og nasjonale grupper i Oslo – omfatter kirkelige tjenester på et dusin språk.

Islamsk Råd Norge er en paraplyorganisasjon for islamske trossamfunn og organisasjoner. IRN arbeider for økt respekt av muslimer som en ressurs i det norske samfunnet, og er en brobygger og dialogpartner for gjensidig forståelse mellom muslimer og ikke-muslimer. I kampanjen *Tea Time* i regi av Antirasistisk senter inviterer norske muslimer ikke-muslimer hjem på te for å bli litt bedre kjent. Kampanjen svarer et behov for flere møter mellom minoritet og majoritet, for å snakke sammen og avkrefte fordommer. Moderate og humanistisk orienterte muslimer i *Minotenk*, *Ung muslim* og *LIM* har tatt initiativ til debatt om tvangsekteskap, kvinneundertrykking, homofobi, antisemittisme og religiøs radikaliserings i minoritetsmiljøer.

Av Oslos befolkning utgjør kristne i den norske statskirken 60 %, katolikker, frikirker og kristne migrasjonsmenigheter 7 %, muslimske trossamfunn 8 % og humanetisk samfunn 3 % (Kirkeforskning 2010). Mens to av tre har en religiøs overbevisning regnes mindre enn én av fem som aktive menighetsmedlemmer, blant kristne så vel som blant muslimer.

Senter for religionsdialog, tilknyttet Oslo bispedømmeråd og Dialogsenteret Emmaus, eksemplifiserer den norske kirkes vilje til å være en tydelig verdibærer i et mangfoldig samfunn. Senteret er et resultat av kirkens *Gud i storby* prosjekt. Senteret har gått inn i møtet mellom kirken, nyreligiøsitet og andre trossamfunn, spesielt i de flerkulturelle og flerreligiøse bydelene i Oslo sentrum og drabantbyene i Oslos utkant.

Kilder

Bakbasel 2011	Correlation analysis between the intercultural cities index and other data
ECON 2008	Evaluering av handlingsplan
Fafo 2007	Levekår på vandring fra
Fafo 2009	Familiepraksis og likestilling
Fafo 2012	Likeverdige tjenester
Fafo 2012	Innvandrerbarn og bolig
Frischsenteret 2010	Utdannings- og arbeidskarrierer hos unge voksne
HiO 2010	Bestem deg, er du homo eller muslim?
HIOA 2012	Attitudes toward female circumcision among Somali immigrants in Oslo
ICC Index	Council of Europe – Intercultural cities
IMDi 2009	Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv
IMDI 2010	Integreringsbarometeret
ISF 2008	Kjønnslemlestelse i Norge
ISF 2009	Kan vikarbyråarbeid være et springbrett (i Søkelys på arbeidslivet)
ISF 2010	Evaluering av handlingsplan mot tvangsekteskap
ISF 2011	Frivillig sektor og innvandrere
ISF 2012	Diskrimineringsens omfang og årsaker
KD 2011	Innvandrerungdom har høye ambisjoner (NIFU)
KD 2011	Det kan skje igjen
Kirkeforskning 2010	Religion i dagens Norge
NFF 2011	Fotball og frivillighet (Comte)
NIFU 2010	De gamle er eldst
NIFU 2011	Elevenes prestasjonsutvikling
NKVTS 2011	Arbeid med kjønnslemlestelse i Norge
NOVA 2007	Ung i Oslo
MiA 2008	Som sukker i vann – la prosessen gjøre jobben
MiA 2010	Kulturkartlegging
MIXITIS	Eurocities – Integrating Cities Charter
MIPEX	Migration Policy Group - Migrant Integration Policy Index
Norsk Industri 2011	Norskfødte med innvandrerforeldre studerer mest
OECD 2008	Jobs for youth
OMOD 2009	Skolen er fra Mars, elevene er fra Venus
Perduco 2011	Kunnskaper og holdninger på området rasisme og antisemittisme
SSB 2008	Levekår blant innvandrere i Norge
SSB 2010	Familieinnvandring og ekteskapsmønster
SSB 2011	Holdninger til innvandrere
SSB 2009	Opplevd diskriminering
SSB 2010	Barn og unge med innvandrerforeldre
SSB 2010	Unge med innvandrerbakgrunn og arbeidsmarkedet
SSB 2010	Overkvalifisering blant innvandrere
SSB 2012	Regional framskrivning av antall innvandrere 2011-2040
SSB 2012	Velgerundersøkelse blant innvandrere,
SØF 2010	Prestasjonsforskjeller mellom skoler og kommuner:
SØF 2010	Videregående opplæring og arbeidsmarkedstilknytning for unge voksne
UiO 2008	Kvinnelig omskjæring - Holdninger og praksis blant somaliske kvinner
UiO 2010	Skolesegregering, elevsammensetning, frafall og karakterer
UiO 2010	Myter om skolebytte
UiS 2010	Religion i skole og utdanning (Redco)
ØF 2008	Entreprenørskapsopplæring og elevenes læringsutbytte
TNS Gallup	Publikumsundersøkelsen (UKE)
Vista Analyse 2010	Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering blant ungdom

Byrådsavdeling for
kultur og næring

